

Forrás: <http://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2012/06/hende-fanni-sparta-es-athen-osszehasonlitasa-03-01-12/>

Hende Fanni

Spárta és Athén összehasonlítása

Hatosztályos gimnáziumok hetedik osztályába ajánlom a következő történelemórát, amelyen Athént és Spártát hasonlítják össze a diákok a tanultak alapján párokban.

Az előkészítés során a feladatokat nemcsak a történelem munkafüzetből válogattam, hanem készítettem is jó néhányat.

Szükséges eszközök: minden pár számára menetlevél, az állomásokhoz feladat, megoldások az ellenőrző ponton

A párok feladata, hogy tudjanak válaszolni a menetlevelükön szereplő kérdésre, a válaszokat a táblára fel kell írniuk. A fő kérdések adják az összehasonlítás vázát, ezen szempontok alapján fogalmazzák meg az óra végén a hasonlóságokat, különbségeket. Nyolc állomás feladataiból kell a lehető legtöbbet megoldaniuk. Többnyire 4-5 feladatot tudtak elkészíteni a megadott időn belül. Egy feladat megoldása után az ellenőrző ponton ellenőrzik a válaszaikat, a menetlevélbe szerzett pontjaikat fel kell jegyezniük. Nincs meghatározott sorrend, hogy melyik állomás után melyikhez kell menniük. A feladatra harminc percet kapnak.

Az idő letelte után a táblára felírt pontok alapján mindenki megfogalmazza magában a különbségeket, majd az egyik diák elmondja azokat.

Óra menete

A feladat magyarázata öt percben. Hangsúlyozom, hogy az idő letelte után mindenki menjen a helyére, és hagyják abba a feladatok megoldását, illetve, hogy ne feledkezzenek meg a táblára írandó válaszokról.

Harminc perc áll a diákok rendelkezésére, amíg a feladatokat megoldják, ellenőrzik, és a táblán szereplő táblázatot kitöltik.

Az óra végén tíz percben összehasonlítják magukban a szempontokra adott válaszokat, és azt valamelyik tanuló megfogalmazza saját szavaival.

A feladatok, megoldásaik és a pontszámok állomások szerint

A feladatok a *Kaposi József – Száray Miklós* szerzőpáros által készített *Történelem I. Képességfejlesztő munkafüzet*ből, és *Száray Miklós Történelem I. tankönyve* alapján, illetve saját ötletek alapján készítettem. A 7. állomás forrása megtalálható Németh György (szerk.): *Ércnél maradóbb... A görög és római történelem forrásai* című kiadvány 105. oldalán.

Hende Fanni: Spárta és Athén összehasonlítása

1. állomás

A válaszokat a füzetbe írd le!

- Milyen felszíni formákat látsz Lakónia területén? (3 pont)
- Milyen tevékenységekre következtetsz a térképjelekből, elnevezésekből? (3 pont)

Megoldás:

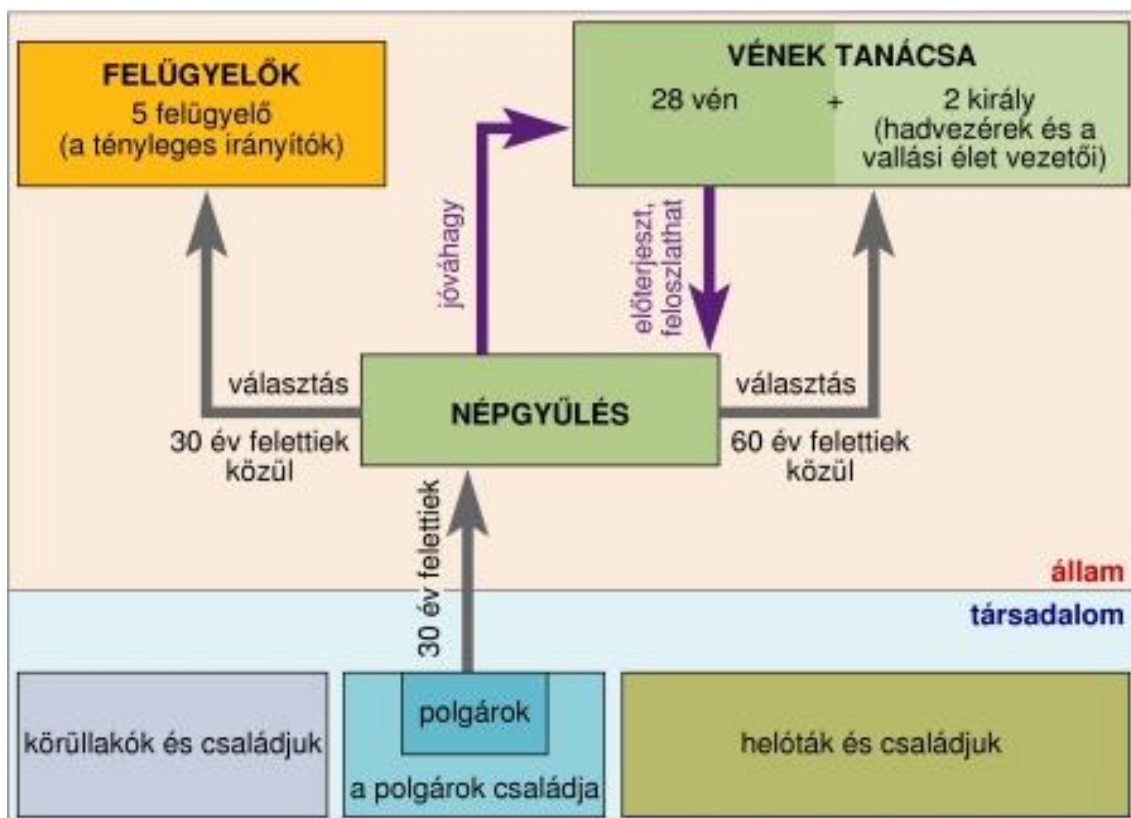
- 2 hegyet, egyik a Taügetosz. Vasérc található a hegyekben. Spártát folyó szeli át, az állam a folyó völgyében van.
- A hegyekben vasércet bányásznak, a folyóvölgy a földművelésre alkalmas. A kézművesség is jelentős Spártában.

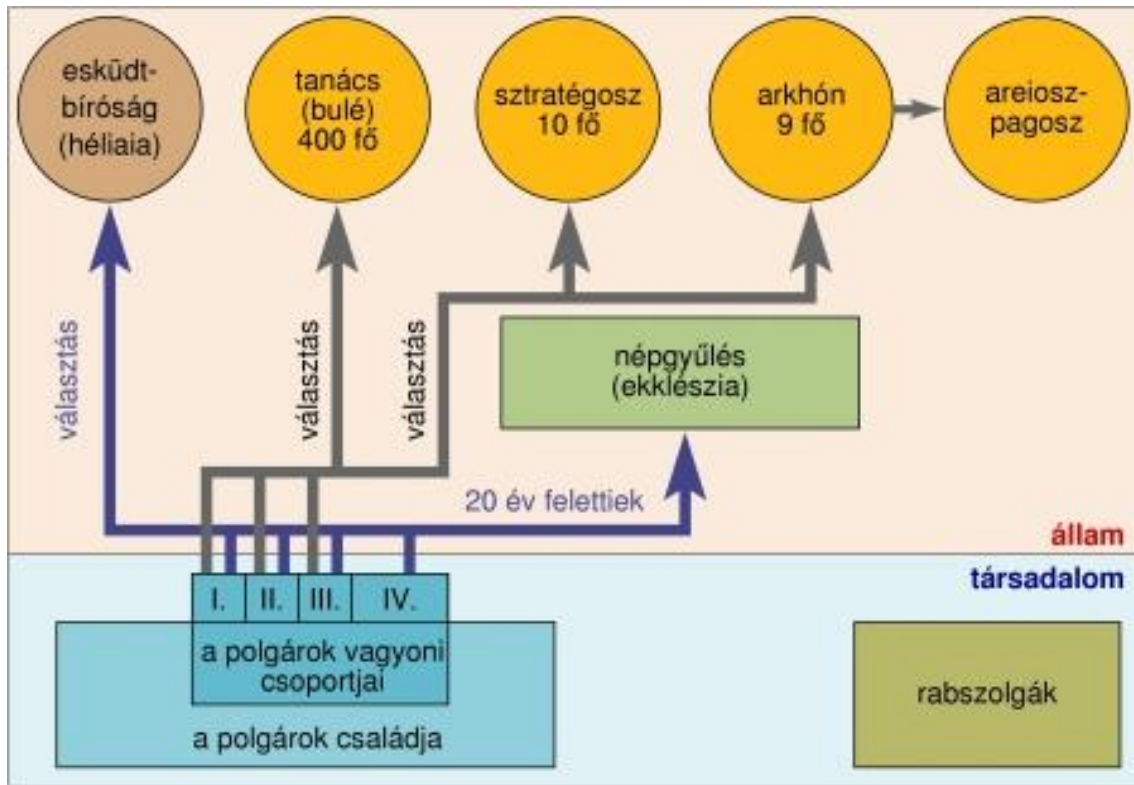
1. ábra – Görögország térképe

2. állomás

A munkafüzet 45. oldal 4. számú feladata a tankönyv 69. oldalán lévő 4. ábra és a 65. oldalán lévő 6. ábra alapján készült. (21 pont). A táblázatban a világoskék háttér előtt sötétkézzel írott részek jelentik a válaszokat.

Hende Fanni: Spárta és Athén összehasonlítása

2. ábra - Athén és Spárta társadalmi szerkezete

Megoldás:

Társadalmi csoportok/Államszervezet	Athén	pont	Spárta	pont
Politikai joggal rendelkezők	Athéni polgárok	1	Spártai polgárok	1
A politikai jogok gyakorlásának korhatára	20 év	1	30 év	1
Szabadok politikai jog nélkül	Idegének, nők	1	körüllakók	1
Alávetettek	rabszolgák	1	helóták	1
Választással betölthető tisztségek	bulé tagjai, sztratégosz, arkhón	3	felügyelők, vének	2
A törvényeket előterjeszti	bulé	1	vének tanácsa	1
A törvényeket elfogadja	népgyűlés	1	népgyűlés	1
A legfőbb katonai vezető	sztratégosz	1	királyok	1
A politikát meghatározó társadalmi csoport	Arisztokrácia/démosz	1	polgárok	1

1. táblázat

Hende Fanni: Spárta és Athén összehasonlítása

3. állomás

A munkafüzet 45. oldalán lévő 5. feladat, és hozzá a tankönyv 70. oldal 5. számú forrása. (15 pont)

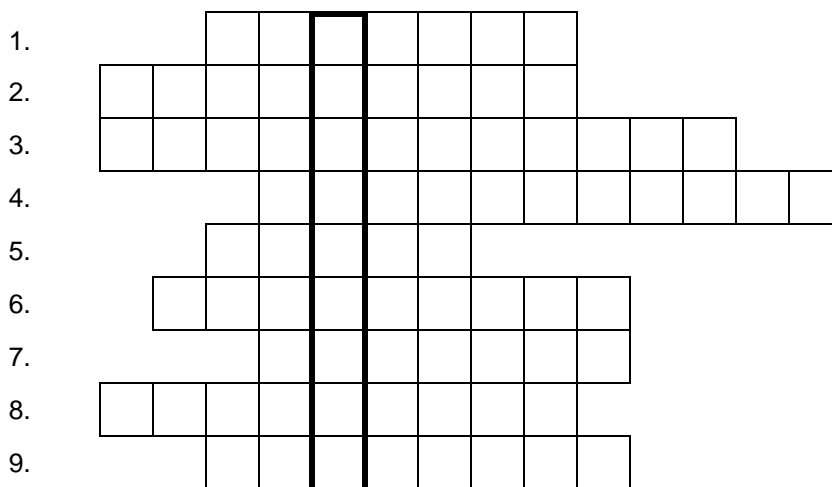
Megoldás:

A/1.	polgár	1 pont
A/2.	60	1 pont
A/3.	választás	1 pont
A/4.	népgyűlés	1 pont
A/5.	lárnáját	1 pont
A/6.	kiabálás	1 pont
A/7.	Vének tanácsa	1 pont
A/8.	hányadiknak	1 pont
A/9.	legerősebb és leghosszabb	1 pont
B/1.	30, ebből 2 király és 28 vén	2 pont
B/2.	A felügyelők	1 pont
B/3.	Spártai polgárok	1 pont
B/4.	A népgyűlés túlkapásainak megakadályozására	1 pont
B/5.	A teljes jogú spártai polgárok	1 pont

2. táblázat

4. állomás

A kitöltött keresztrejtvény megoldása a forrás hiányzó szava. Majd értelmezni kell a forrást. Minden válasz 1 pontot ér, összesen 11 pont szerezhető.

1. Akháj őslakosok utódai Spártában. (helóták)
2. Minden harmincadik életévét betöltött polgár részt vett benne. (népgyűlés)

Hende Fanni: Spárta és Athén összehasonlítása

3. Hatvan év felettiök választás útján lesznek tagjai. (vének tanácsa)
4. A vének tanácsát 2 király és ... vén alkotta. (huszonnyolc)
5. Kik hódították meg az akhájokat? (dórok)
6. A „csenevész és idétlen” csecsemőket itt tették ki. (Taügetosz)
7. Spártai nehézfegyverzetű gyalogos. (hoplita)
8. Mi módon lett felügyelő a népgyűlés tagja? (választás)
9. Hét éves korukban a fiúkat elszakították a családjuktól, és ...-ben nevelték őket. (közösség)

A vastagon bekeretezett függőlegesen olvasható szót illeszd be a forrásba.
Írd le a forrás lényegét.

„....., a törvényhozóról úgyszólván egyetlen adat sincs, amely ne volna vitás. A legfeltűnőbb történetek maradtak fenn születéséről, utazásairól, haláláról, törvényhozói és államférfiúi tevékenységéről; de főként abban nem tudnak megegyezni a történetírók, hogy mikor élt.”

(Plutarkhosz: Párhuzamos életrajzok)

A rejtvény megoldása, amit a forrásba kell beilleszteni: Lykurgosz.

5. állomás

A tankönyv 71. oldalán szereplő hoplita harcos képét kell kirakni darabokból, és a kérdésekre kell válaszolni. (8 pont)

A választ a füzetbe írd!

1. Mit jelent: hoplita? (1 pont)
2. Sorold fel a katona teljes felszerelését! (5 pont)
3. Spártában kik lehetnek katonák? (2 pont)

Megoldás:

1. nehézfegyverzetű gyalogos
2. lándzsa, pajzs, sisak, lábszárvédő, páncél, köpeny, saru
3. Spártai teljes jogú polgárok, nagy veszedelem esetén a körülakók.

3. ábra – hoplita harcos

6. állomás

A tankönyv 70. oldalának 6-os számú forrása (A spártai nevelés és életmód) alapján kell válaszolni a munkafüzet 46. oldal 7. feladat kérdéseire. (13 pont)

1. Mely testület elé kerültek a spártai csecsemők?
2. Miről döntött ez a testület?
3. Sorolja fel, mi mindenről döntött ez a testület?
4. Volt-e szerepe a családnak a fiúgyermek nevelésében?
5. Indokolja válaszát!
6. Mely célokat szolgálta az ifjak nevelésében az ún. krüpteia? Soroljon fel 2-3 ilyen!
7. Nevezze meg azt a társadalmi réteget, amely ellen irányult a krüpteia!

Hende Fanni: Spárta és Athén összehasonlítása

Megoldás:

Feladat	Válasz	Pont
1.	Vének tanácsa.	1 pont
2.	Ha erősnek ítélték, kiutaltak neki egy földdarabot és elrendelték a felnevelését. Ha gyengének, kitették a Taügetoszra.	1 pont
3.	Válogatásról, félelemről, puhaságról, makrancoskodásról, pityergésről, önállóságról.	6 pont
4.	7 éves koráig	1 pont
5.	indok: 7 éves korától közösségben nevelték	1 pont
6.	Hatalom megtartása, kiképzés.	2 pont
7.	Helóták ellen.	1 pont

3. táblázat

7. állomás

A spártai és más görög lányok neveléséről szóló forrásban különbségeket kell keresniük. A szöveg a Németh György szerkesztette *Ércnél maradóbb...A görög és római történelem forrásai* című könyv 105. oldalán található meg.

„Hogy az elején kezdjem, vegyük először a gyerekszülést. A jövendő anyákat, vagyis a lányokat, akiről úgy gondolják, hogy jól nevelnek, a többi nép igen mértékletesen táplálja, és nyálánságot alig adnak nekik, bort többnyire egyáltalán nem ihatnak, vagy ha mégis, csak vízzel hígítva. A többi hellén a lányokat arra kényszeríti, hogy a négy fal között szőjenek-fonjanak, miként a kézművesek, akik közül a legtöbben állandóan egy helyben ülnek. Hogyan lehet abban reménykedni, hogy az ilyen módon nevelt nők nagyszerű utódokat fognak világra hozni? Lykurgos viszont úgy tartotta, hogy éppen elég rabszolganő van a szövésre-fonásra, s mivel véleménye szerint a szabad asszonyok legfontosabb feladata a gyermekszülés, legelőször is elrendelte, hogy a nők ugyanolyan mértékben eddzék testüket, mint a férfiak. Ráadásul a lányok között éppen olyan futóversenyeket és erőpróbákat vezettek be, mint a férfiak közt, mivel hitt benne, hogy ha mindkét szülő erőből duzzad, az utódaik is életrevalóbbak lesznek.”

(Xenophón: A lakedaimóniak állama)

Feladat

Hasonlítsd össze a spártai és a más görög lányok nevelését. Milyen különbségeket fedezel fel? (7 pont)

Megoldás:

- spártai lányok: fontos a testedzés, az erő, futóversenyek, erőpróbák a lányok között is, legfontosabb feladata a gyermekszülés (3 pont)
- más hellén lányok: mértékletes táplálás, bort nem ihatnak, szövés-fonás a tevékenységük, négy fal között élnek, nincs mozgás (4 pont)

Hende Fanni: Spárta és Athén összehasonlítása

8. állomás

A munkafüzet 46. oldalán a 8. feladat. (14 pont). A számokhoz tartozó meghatározások a munkafüzetben a meghatározás alatt vannak felsorolva.

1. A két király mellé 28 tagból álló vének tanácsát állított fel.
2. A népgyűlésen csak a vének tanácsa és a királyok által előterjesztett javaslatokat vitathatták meg.
3. A földek az állam tulajdonában voltak. Megszületésekor minden szabad spártai ugyanakkora birtokot és ugyanannyi helóta munkaerőt kapott használatra.
4. Arany- és ezüstpénz helyett vaspénz használatát írta elő.
5. Bevezette a közös étkezés rendszerét.
6. Megtiltotta a törvények írásba foglalását.
7. A leányok számára is előírta a testedzést.
8. A nőtlen férfiakat különféle megalázó intézkedésekkel sújtotta.
9. A fiúk neveléséről hétéves koruktól az állam gondoskodott. Közösségben, vasfegyelemben nevelkedtek.
10. A szabad férfiakat eltiltotta a mesterségektől.
11. Nem engedte, hogy bárki idegenbe vándoroljon vagy kószáljon, és nem tűrt meg idegeneket Spártában.
12. Bevezette a krüpteiát.

Megoldás:

Meghatározás	Lükurgosz intézkedései	Pont
A hadsereg erejének, a katonák harckészségének biztosítása	5, 7, 9, 10, 11, 12.	6 pont
A spártai polgárok közötti vagyoni egyenlőség fenntartása	3, 4, 10.	3 pont
A vezetők feltétlen hatalmának biztosítása	1, 2.	2 pont
Egyéb szempontok	6, 8, 11.	3 pont

4. táblázat

Menetlevél

A menetlevélen szerepelnie kell a páros nevének, egy kérdésnek (mely páronként eltér) és az állomásokon szerzett pontszámoknak.

Hende Fanni: Spárta és Athén összehasonlítása

MENETLEVÉL			
Nevek:			
Kérdés:			
Válasz:			
Allomás	Téma	Szerezhető pont	Elért pont
1.	Térkép	6 pont	
2.	Athén és Spárta társadalma, államszervezete	21 pont	
3.	Vének tanácsa	15 pont	
4.	Rejtvény	11 pont	
5.	Hadsereg	8 pont	
6.	Spártai fiúk nevelése	13 pont	
7.	Lányok nevelése	7 pont	
8.	Lükurgosz intézkedései	14 pont	
	Összesen:	95 pont	

4. ábra – Menetlevél minta

A menetlevélen szereplő kérdések:

1. Milyen tisztségeket töltöttek be Spártában választással?
2. Milyen tisztségeket töltöttek be választással Athénban?
3. Hogy nevelték a gyermekeket Spártában?
4. Milyen nevelést kapott a többi görög gyerek?
5. Kik voltak a katonai vezetők Spártában?
6. Ki volt a legfőbb katonai vezető Athénban?
7. Kik rendelkeztek politikai joggal Spártában?
8. Kik rendelkeztek politikai joggal Athénban?
9. Kik lehettek a népgyűlés tagjai Spártában?
10. Kik lehettek a népgyűlés tagjai Athénban?
11. Kiknek a joga volt a törvény előterjesztés Spártában?
12. Ki terjeszthetett elő törvényeket Athénban?
13. Beszélhetünk-e vagyoni egyenlőségről Spártában? Indokold válaszodat!
14. Létezett-e vagyoni egyenlőség Athénban? Indokold válaszodat!
15. Kik voltak alávetettek Spártában?
16. Kik voltak alávetettek Athénban?

Hende Fanni: Spárta és Athén összehasonlítása

Táblakép

A párok az egyéni kérdések alapján kitöltik a táblán lévő táblázat Athén és Spárta oszlopaival. Ez adja a táblaképet, ami alapján a tanulók alapvető különbségeket fogalmaznak meg.

SZEMPONTOK	ATHÉN	SPÁRTA
politikai joggal rendelkezők	polgárok	polgárok
népgyűlés tagjai	20 év feletti polgárok	30 év feletti polgárok
választással betöltött tisztségek	sztratégosz, arkhón	felügyelők, vének
katonai vezetők	sztratégosz	királyok
törvény előterjesztése	bulé	vének tanácsa
vagyoni egyenlőség	nincs, 4 vagyoni osztály Szolón idején	vagyoni egyenlőség, ugyanakkora földterületet kapnak
alávetettek	rabszolgák	helóták
gyermek nevelése	elsősorban nem a katonáskodásra nevelik	szigorú, fegyelem fontos, testedzés a lányoknál is

5. táblázat – Táblakép minta

JEGYZETEK

1. KAPOSÍ József - SZÁRAY Miklós (2007): *Történelem I. Képességfejlesztő munkafüzet*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest
2. SZÁRAY Miklós (2006): *Történelem I*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest
3. NÉMETH György (szerk.) (1998): *Ércnél maradóbb... A görög és római történelem forrásai*. Corvina Kiadó, Budapest